

СТАТТЯ 4

ЗМІНИ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ДІЯЛЬНОСТІ НЕПРИБУТКОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ НА 30.06.2022

СТАТУТНІ ВИМОГИ

Законом № 2173-IX від 1 квітня 2022 року (дата набрання чинності 16.04.2022) встановлено, що на період дії правового режиму воєнного чи надзвичайного стану не вважається порушенням вимог пункту 133.4 статті 134 ПКУ передача майна, надання послуг неприбутковою організацією, використання доходів (прибутків) неприбуткової організації для фінансування видатків, не пов'язаних з реалізацією мети (цілей, завдань) та напрямів діяльності, визначених її установчими документами, за умови що такі послуги, майно добровільно перераховані (надані, передані):

- для надання благодійної допомоги фізичним особам, які не є засновниками, учасниками таких організацій або пов'язаними з ними особами та які мешкають (мешкали) на території населених пунктів, де проводяться (проводилися) бойові дії, та/або вимушено залишили місце проживання у зв'язку з проведенням бойових дій у таких населених пунктах та, в тому числі, взяті у встановленому законодавством порядку на облік у структурних підрозділах з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад.

Узагальнений висновок експертки:

На основі вищевказаних змін, неприбуткові організації, які не мають у своїх статутах напрямів, які дозволяють надавати благодійну/гуманітарну допомогу, на період воєнного стану мають право здійснювати таку діяльність без перереєстрації статутів, а саме надавати благодійну/гуманітарну допомогу внутрішньо переміщеним особам, які мають відповідну реєстрацію.

Раніше, до вищевказаних змін, не вважалось порушенням пп. 133.4.1 ПКУ, лише коли благодійна допомога надавалась:

- Збройним Силам України, Національній гвардії України, Службі безпеки України, Службі зовнішньої розвідки України, Державній прикордонній службі України, Міністерству внутрішніх справ України, Управлінню державної охорони України, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, добровольчим формуванням територіальних громад, іншим утвореним відповідно до законів України військовим формуванням, їх з'єднанням, військовим частинам, підрозділам, установам або організаціям, що утримуються за рахунок коштів державного бюджету, для потреб забезпечення оборони держави,

- допомога на користь центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, сил цивільного захисту та/або закладам охорони здоров'я державної, комунальної власності, та/або структурним підрозділам з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій,

- та/або грошові кошти, що перераховувались на спеціальні рахунки, відкриті Національним банком України для збору коштів.

СПІВПРАЦЯ З КОНТРАГЕНТАМИ ЗАРЕЄСТРОВАНИМИ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014 № 1207-VII (далі Закон про ТОТ) визначає статус території України, тимчасово окупованої внаслідок збройної агресії Російської Федерації, встановлює особливий правовий режим на цій території, визначає особливості діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій в умовах цього режиму, додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб.

07.05.2022 року відповідно до Закону №2217 (номер, дата реєстрації: 7270 від 11.04.2022) набули чинності зміни до Закону про ТОВ.

Стаття 13 Закону про ТОВ визначає особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території, а саме **здійснення господарської діяльності юридичними особами, фізичними особами - підприємцями та фізичними особами, які провадять незалежну професійну діяльність, місцезнаходженням (місцем проживання) яких є тимчасово окупована територія, дозволяється виключно після зміни їхньої податкової адреси на іншу територію України.**

Правочин, стороною якого є суб'єкт господарювання, місцезнаходженням (місцем проживання) якого **є тимчасово окупована територія, є нікчемним**. На такі правочини не поширюється дія положення абзацу другої частини другої статті 215 Цивільного кодексу України. Тобто це такий правочин навіть по рішенню суду не може бути визнаний чинним.

Перелік територій, які є тимчасово окупованими, або території, де ведуться бойові дії, оновлюється та змінюється. Міністерство реінтеграції тимчасово окупованих територій України, Наказом від 06.05.2022р. №85 затвердило і постійно оновлює перелік громад в зонах бойових дій на тимчасово окупованих територіях та тих, що перебувають в оточенні (посилання на розміщення переліку: <https://www.minre.gov.ua/doc/doc/68>).

Узагальнений висновок експерти:

Отже, співпраця з партнерами на непідконтрольній території в умовах воєнного стану не є чинною, та дозволена законодавством України тільки при зміні реєстрації партнера на підконтрольну Україні територію.

Перелік територій, які є тимчасово окупованими, не є статичним. При роботі з контрагентами необхідно самостійно перевіряти, чи не ввійшло місце реєстрації партнера до переліку тимчасово окупованих територій. Ті неприбуткові організації, які раніше мали місце реєстрації на тимчасово окупованих територіях, повинні здійснити перереєстрацію податкової адреси.

ПЕРВИННІ ДОКУМЕНТИ, ЯКІ ВТРАЧЕНО ВНАСЛІДОК ВОЄННИХ ДІЙ

Законом № 2173-ІХ від 1 квітня 2022 року (дата набрання чинності 16.04.2022) встановлено:

«До платників податків/податкових агентів, які провадили діяльність на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, та на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями Російської Федерації, і не можуть пред'явити первинні документи, на підставі яких здійснюється облік доходів, витрат та інших показників, пов'язаних з визначенням об'єктів оподаткування та/або податкових зобов'язань, як виняток із положень статті 44 ПКУ застосовуються спеціальні правила для підтвердження даних, визначених у податковій звітності.

Підставами неможливості пред'явлення первинних документів є втрата (знищення чи зіпсуття) первинних документів або знаходження їх на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, та на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями Російської Федерації, у разі якщо їх неможливо вивезти або їх вивезення пов'язане з ризиком для життя чи здоров'я платника податків, фізичних осіб чи неможливе у зв'язку з адміністративними перешкодами, встановленими органами влади.

У разі втрати та/або неможливості вивезення первинних документів **платник податків/податковий агент подає до контролюючого органу в довільній формі повідомлення про неможливість вивезення первинних документів, підписане керівником підприємства та головним бухгалтером, в якому зазначаються: обставини, що призвели до втрати та/або неможливості вивезення первинних документів, податкові (звітні) періоди, а також загальний перелік первинних документів (за можливості - із зазначенням реквізитів).**

Дані та показники податкової звітності платника податків/податкового агента за податкові (звітні) періоди, зазначені у повідомленні, не можуть бути піддані сумніву лише на підставі відсутності первинних документів. Подане повідомлення є також підставою для збереження витрат (включаючи витрати у зв'язку з придбанням цінних паперів/корпоративних прав) та/або від'ємного значення об'єкта оподаткування податком на прибуток (включаючи від'ємний фінансовий результат за операціями з цінними паперами/корпоративними правами), та/або податкового кредиту з податку на додану вартість, та/або суми від'ємного значення податку на додану вартість минулих податкових (звітних) періодів без наявності договірних, розрахункових, платіжних та інших первинних документів, обов'язковість ведення і зберігання яких передбачена правилами ведення бухгалтерського обліку та нарахування податку.

Після подання до контролюючого органу повідомлення про неможливість вивезення первинних документів у зв'язку з їх знаходженням на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, та на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями Російської Федерації, запроваджується мораторій на проведення документальних перевірок щодо зазначених у повідомленні податкових (звітних) періодів.

Якщо після подання повідомлення про неможливість вивезення первинних документів платнику податків/податковому агенту стане відомо про втрату таких документів, такий платник податків/податковий агент зобов'язаний подати до контролюючого органу повідомлення про втрату первинних документів із зазначенням обставин такої втрати.

Платники податків/податкові агенти, які подали повідомлення про втрату первинних документів відповідно до цього підпункту, не підлягають перевірці контролюючим органом щодо зазначених у повідомленні податкових (звітних) періодів, у тому числі після завершення дії воєнного стану.

Втрата документів, що не пов'язана з проведенням на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, та на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями Російської Федерації, бойових дій, не надає права платнику податків/податковому агенту застосовувати положення цього підпункту.

Обов'язок доведення відсутності підстав для застосування положень цього підпункту покладається на контролюючий орган. Платник податків/податковий агент, який безпідставно застосував положення цього підпункту, вважається таким, що ухиляється від сплати податків, та несе відповідальність, передбачену цим Кодексом та іншими законами України.

У разі відмови у застосуванні положень цього підпункту контролюючий орган не пізніше одного місяця з дати отримання відповідного повідомлення від платника податків/податкового агента видає вмотивоване рішення із зазначенням підстави та доказів такої відмови».

Узагальнений висновок експертки:

Для платників податків, які втратили первинні документи внаслідок воєнних дій, застосовуються спеціальні правила для підтвердження даних податкової звітності.

У разі втрати первинних документів організація повинна подати до податкового органу повідомлення в довільній формі. Дане повідомлення підписується керівником організації та головним бухгалтером. У повідомленні вказується перелік втрачених документів, причина втрати і податкові періоди. Для таких організацій застосовується мораторій на перевірки на ті періоди, які будуть вказані у повідомленні. Якщо Організація втратила документи не внаслідок воєнних дій, то застосовувати вищевказані зміни вона не має права. Організація, яка безпідставно застосувала вищевказані положення ПКУ, вважається такою, що ухиляється від сплати податків, та несе відповідальність, передбачену ПКУ та іншими законами України.

ОБЛІК ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ

Міністерство фінансів України щодо бухгалтерського обліку благодійної та гуманітарної допомоги у своєму Листі від 27.04.2022 р. № 41020-06-5/8479 «Про бухгалтерський облік окремих господарських операцій» повідомило наступне:

Коротко основні тези:

1. Про первинний документообіг гуманітарної та благодійної допомоги

«Законом передбачено, що бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безперервно з дня реєстрації підприємства до його ліквідації, ґрунтуючись на принципах бухгалтерського обліку та фінансової звітності, закріплених статтею 4 Закону.

Забезпечення ведення бухгалтерського обліку підприємствами на безперервній основі, навіть в умовах воєнного стану, є компонентом забезпечення стійкості економіки.

Відповідно до Закону для цілей бухгалтерського обліку **активи – це ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигод у майбутньому.**

Підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій, зокрема, **щодо отримання, списання або передачі активів, є первинні документи** – документи, які містять відомості про господарську операцію (дію або подію, яка викликає зміни в структурі активів та зобов'язань, власному капіталі підприємства).

Положенням №88 передбачено, що відображення господарської операції, щодо якої на момент закінчення складання облікових регістрів бухгалтерського обліку за звітний період від контрагента у терміни, встановлені законодавством, не отримано первинного документа, інформація про таку господарську операцію до облікових регістрів бухгалтерського обліку може бути перенесена на підставі належним чином оформленого внутрішнього первинного документа (акта), складеного посадовою особою, відповідальною за приймання-відпуск товарно-матеріальних цінностей, робіт і послуг, у випадку, якщо така можливість передбачена правилами документообігу підприємства.

У місяці надходження від контрагента первинного документа щодо господарської операції, інформацію про яку в минулих звітних періодах було перенесено до облікових регістрів бухгалтерського обліку згідно з внутрішнім первинним документом (актом), до облікових регістрів бухгалтерського обліку за звітний період переноситься інформація про таку господарську операцію, при цьому її обсяг зазначається шляхом коригування на суму різниці між оцінкою такої господарської операції за внутрішнім первинним документом (актом) та первинним документом, отриманим від контрагента».

2. Бухгалтерський облік гуманітарної та благодійної допомоги

«Господарські операції повинні бути відображені в облікових регістрах у тому звітному періоді, в якому вони були здійснені.

Правові, організаційні, соціальні засади отримання, надання, оформлення, розподілу і контролю за цільовим використанням гуманітарної допомоги та сприяння гласності і прозорості цього процесу визначає Закон України “Про гуманітарну допомогу”.

На виконання статті 11 цього Закону Міністерство фінансів України видало наказ від 14.12.1999 № 298 “Про порядок бухгалтерського обліку гуманітарної допомоги”, дія якого поширюється на юридичних осіб незалежно від видів діяльності та форм власності (крім бюджетних установ), які одержали гуманітарну допомогу (отримувачі), які її потребують і яким вона безпосередньо надається (набувачі) (Посилання: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0915-99#Text>).

Довідка: Статтею 11 Закону України “Про гуманітарну допомогу” встановлено наступне:

«Бухгалтерський облік гуманітарної допомоги та відповідна звітність здійснюються отримувачами гуманітарної допомоги та набувачами гуманітарної допомоги (юридичними особами) у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. **У разі відсутності обліку щодо отримання та цільового використання гуманітарної допомоги вона вважається використаною не за цільовим призначенням».**

Узагальнений висновок експертки:

Центральний орган виконавчої влади – Міністерство фінансів України, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку, затверджує національні положення (стандарт) бухгалтерського обліку, національні положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі, інші нормативно-правові акти щодо ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності вважає, що первинний документообіг операцій гуманітарної та благодійної допомоги повинен здійснюватися, виключень для невідображення даних операцій в бухгалтерському обліку немає.

Основою для оприбуткування гуманітарної допомоги буде декларація, яка оформлена на митниці, має печатку митниці про перетин кордону і супровідну документацію (інвойс).

Митна вартість отриманих від іноземних донорів товарно-матеріальних цінностей відображаються у бухгалтерському обліку і звітності в грошовій одиниці України шляхом перерахунку суми в іноземній валюті відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 21 "Вплив змін валютних курсів", затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 10.08.2000 N 193. У відповідності до п. 5 П(С)БО 12, операції в іноземній валюті під час первісного визнання відображаються у валюті звітності **шляхом перерахунку суми в іноземній валюті із застосуванням валютного курсу (курсу НБУ) на початок дня, дати здійснення операції (дати визнання активів, зобов'язань, власного капіталу, доходів і витрат).**

У разі, якщо Організація отримала товари гуманітарної допомоги без ціни, вона має право застосувати пп.12 П(С)БУ Запаси, а саме первісною вартістю запасів, одержаних підприємством безоплатно, визнається їх справедлива вартість.

Справедлива вартість запасів – це сума, за якою може бути здійснений обмін активу або сплата зобов'язання при звичайних умовах на певну дату (п. 4 П(С)БО 19).

Згідно п. 2.9 Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів, затверджених наказом Мінфіну від 10.01.07 г. № 2, для визначення справедливої вартості запасів можна використовувати:

- дані про останню ринкову ціну за операціями з відповідними запасами (якщо в правовому, ринковому, економічному, технологічному середовищі, у якому діє підприємство, не було істотних негативних змін);
- дані про ринкові ціни на подібні активи, скориговані з урахуванням індивідуальних характеристик, особливостей або ступеня незавершеного виробництва, для якого визначається справедлива вартість;
- додаткові показники, що характеризують рівень цін на запаси.

Огляд змін підготовлено Лариса Шкурка <https://www.facebook.com/larisa.shkurka/>, Директорка Аудиторської компанії Compass Group, аудиторка, консультантка з фінансового менеджменту та організаційного розвитку. <http://kompas.com.ua/ua>